

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Cheminių medžiagų strategija tvarumui užtikrinti. Aplinkos be toksinių medžiagų kūrimas“

(COM(2020) 667 final)

(2021/C 286/30)

Pranešėja **Maria NIKOLOPOULOU**

Bendrapranešėjis **John COMER**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2020 10 28
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 192 straipsnio 1 dalis ir 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2021 4 15
Priimta plenarinėje sesijoje	2021 4 27
Plenarinė sesija Nr.	560
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	242 / 1 / 7

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK remia Komisijos tikslą kurti aplinką be toksinių medžiagų ir užtikrinti, kad cheminės medžiagos būtų gaminamos siekiant kuo didesnės teigiamos naudos visuomenei ir mažesnio poveikio aplinkai.

1.2. Reikia apibrėžti, kokios cheminių medžiagų naudojimo reikmės yra „svarbiausios“ ir parengti aiškiai išdėstyta metodiką, kaip „saugiai ir tvariai kurti“ chemines medžiagas. Šiomis aplinkybėmis pabrėžiame, kad „susirūpinimą keliančios medžiagos“ turi būti nustatytos, įvertintos ir suskirstytos kuo išsamiau, nedviprasmiškiau ir paprasčiau, kad pramonė galėtų prisitaikyti.

1.3. EESRK palankiai vertina Komisijos nuomonę, kad ES pramonė turėtų tapti pasauline saugių ir tvarumo principus atitinkančių cheminių medžiagų gamybos ir naudojimo lydere, ir atkreipia dėmesį į tai, kad tarptautiniuose prekybos susitarimuose svarbu užtikrinti vienodas sąlygas įmonėms, ir teisingos pertvarkos visų ES piliečių atžvilgiu priemones.

1.4. Norint, kad strategija būtų sėkminga, būtinas žmonių ir pramonės įsipareigojimas, taip pat naujoviški mąstymo būdai, grindžiami skaidrių sprendimų priėmimo procesu ir dalyvavimu jame.

1.5. Strategijos tikslas – išplėsti bendrojo rizikos valdymo metodo taikymo sritį ir taikyti jį vartojimo prekėms, kurių sudėtyje yra pavojingųjų cheminių medžiagų, pvz., kancerogeninių, mutageninių ar endokrininę sistemą ardančių medžiagų. Tačiau, kad pramonei būtų lengviau prisitaikyti, reikia užtikrinti bendrojo ir konkretaus rizikos vertinimo pusiausvyrą.

1.6. EESRK ragina užtikrinti, kad tinkamas ir nuoseklus ženklavimas būtų privalomas visoje tiekimo grandinėje, įskaitant produktus, kurių sudėtyje yra nanomedžiagų.

1.7. EESRK palankiai vertina pastangas stiprinti ES strateginį savarankiškumą, visų pirma, sveikatos priežiūros reikmėms naudojamų cheminių medžiagų srityje, ir norėtų matyti tokias pat pastangas kituose sektoriuose bei ragina apsvarstyti galimybę peržiūrėti ES pramonės politiką, siekiant dalį cheminių medžiagų gamybos pajėgumų perkelti į ES šalis.

1.8. EESRK pažymi, kad svarbu spręsti prieinamų duomenų apie chemines medžiagas trūkumo problemą, kad būtų skatinamos inovacijos, vartotojų pasitikėjimas ir atliekami tinkami poveikio vertinimai. Labai svarbu turėti prieinamas ir patikimas mokslinių tyrimų rezultatų duomenų bazes, kad būtų galima peržiūrėti pramoninės nuosavybės teises ir patentus, dėl kurių ribojama prieiga prie duomenų, ir stiprinti principą „nėra duomenų – nėra rinkos“.

1.9. EESRK mano, kad cheminių mišinių klausimo sprendimas yra svarbus žingsnis į priekį vertinant cheminių medžiagų keliamą riziką. Tačiau, siekiant užpildyti esamas žinių spragas ir pateikti pasiūlymų dėl cheminių mišinių vertinimo ir valdymo, labai reikia daugiau mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros.

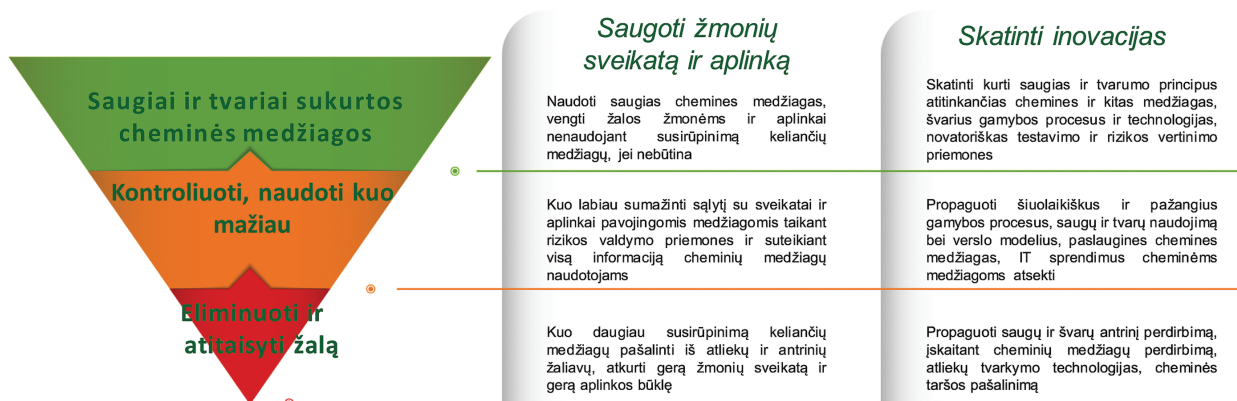
2. Komisijos pasiūlymas

2.1. Ši strategija – tai galimybė suderinti cheminių medžiagų naudą visuomenei ir žmogaus sveikatą bei mūsų planetos galimybių ribas, atsižvelgiant į teisėtus ES piliečių siekius naudotis aukšto lygmens apsauga nuo pavojingų cheminių medžiagų, taip pat skatinti ES pramonę, kad ji taptų pasauline saugių ir tvarumo principus atitinkančių cheminių medžiagų gamybos ir naudojimo lydere.

2.2. Siekiant sukurti aplinką be toksinių medžiagų, strategijoje nustatoma nauja cheminių medžiagų valdymo hierarchija, numatant saugių ir tvarumo principus atitinkančių cheminių medžiagų naudojimą, mažinant susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų, turinčių lėtinį poveikį žmogaus sveikatai ir aplinkai, kiekį arba jas pakeičiant ir laipsniškai atsisakant kenksmingiausių cheminių medžiagų naudojimo neesminėms visuomenės reikmėms, visų pirma vartojimo prekėse.

Pav.

Nauja cheminių medžiagų tvarkymo hierarchija – be toksinių medžiagų

2.3. Strategijoje dėmesys skiriamas toliau išvardytiems penkiems pagrindiniams tikslams

2.3.1. Saugių ir tvarumo principus atitinkančių ES cheminių medžiagų inovacijos Pasiūlytos priemonės, be kita ko, apima ES lygmens saugaus ir tvaraus cheminių medžiagų kūrimo kriterijų rengimą, teisinių reikalavimų dėl susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų naudojimo produktuose pateikimą remiantis iniciatyva dėl tvarių produktų ir ES teisės aktų dėl pramoninių išmetamųjų teršalų, siekiant skatinti ES pramonėje naudoti saugesnes chemines medžiagas, keitimą.

2.3.2. Neatidėliotiniams aplinkos ir sveikatos klausimams spręsti – griežtesnė ES teisinė sistema Siūlomais veiksmais siekiama apsaugoti vartotojus ir darbuotojus nuo kenksmingiausių cheminių medžiagų, kurių yra visose vartojimo prekėse, pavyzdžiui, su maistu besiliečiančiose medžiagose, žaisluose, vaikų priežiūros prekėse, kosmetikoje, plovikliuose, balduose ir tekstilės gaminiuose. Ypatingas dėmesys bus skiriamas cheminėms medžiagoms, kurios gali sukelti vėžį, genų mutacijas, paveikti reprodukcinę ar endokrininę sistemą arba būti patvarios ir bioakumuliacinės. Galiausiai šis metodas bus taikomas toms cheminėms medžiagoms, kurios veikia imuninę, nervų ar kvėpavimo sistemas, ir cheminėms medžiagoms, kurios yra toksiškos konkrečiam organui. Kol bendrasis rizikos valdymo metodas dar netaikomas, prioritetine tvarka bus nustatyti visų pirmiau išvardytus pavojus keliančių cheminių medžiagų naudojimo visoms reikmėms apribojimai, reglamentuojant jas ne po vieną, o grupėmis.

2.3.3. Priemonių paprastinimas ir konsolidavimas siekiant tobulinti teisės aktų sistemą Pasiūlyme numatyta nustatyti principą „viena medžiaga – vienas vertinimas“ siekiant koordinuoti cheminių medžiagų pavojingumo/rizikos vertinimą chemines medžiagas reglamentuojančiuose teisės aktuose, pagerinti Europos cheminių medžiagų agentūros valdymą ir užtikrinti didesnę jos finansavimo modelio tvarumą. Be to, strategijoje siūlomi tiksliniai REACH (Reglamento dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų) ir CLP (Reglamento dėl cheminių medžiagų ir mišinių klasifikavimo, ženklinimo ir pakavimo) reglamentų pakeitimai, kurie turi būti atlikti laikantis geresnio reglamentavimo principų ir, prireikus, atliekant vertinimus ir poveikio vertinimus.

2.3.4. Išsamios žinių apie chemines medžiagas bazės kūrimas. Bus sukurta ES ankstyvojo perspėjimo ir veiksmų dėl cheminių medžiagų sistema, siekiant užtikrinti, kad ES politika padėtų šalinti naujus cheminius pavojus iš karto, kai jie nustatomi, vykdant stebėseną ir mokslinius tyrimus, ir parengti rodiklių sistemą, skirtą cheminės taršos veiksniams ir poveikiui stebėti ir cheminių medžiagų teisės aktų veiksmingumui vertinti.

2.3.5. Patikimo cheminių medžiagų valdymo pavyzdys pasauliui. Šiais veiksmais bus siekiama remti trečiųjų šalių gebėjimų stiprinimą cheminių medžiagų vertinimo ir valdymo srityje ir užtikrinti, kad ES uždraustos pavojingos cheminės medžiagos nebūtų gaminamos eksportui.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Per pastaruosius 50 metų cheminės medžiagos tapo labai svarbia mūsų gyvenimo būdo dalimi, jos teikia naudą mūsų kultūrai ir visos visuomenės, kurios narių skaičius auga, pažangai. Kartu, cheminės medžiagos (tiek sintetinės, tiek ir gamtinės cheminės medžiagos) gali turėti pavojingų savybių, keliančių pavojų žmogaus sveikatai ir aplinkai.

Nepaisant to, žmonija vis labiau nuo jų priklauso. Pasak Jungtinių Tautų, 1990–2030 m. cheminių medžiagų gamyba didės septynis kartus greičiau, nei viso pasaulio gyventojų skaičius.

3.2. Visi turime sutikti su pagirtinu tikslu kurti aplinką be toksinių medžiagų ir, kad ir kaip gali būti sudėtinga ją įgyvendinti, nėra pasiteisinimo nesiekti pažangos šioje srityje. EESRK palankiai vertina Komisijos ketinimą šiuo tikslu kartu su visais suinteresuotaisiais subjektais surengti **aukšto lygio apskritojo stalo diskusijas**.

3.3. Didelis kiekis pavojingų cheminių medžiagų toliau patenka į aplinką iš įvairių šaltinių, pvz., išvalytų ar nevalytų buitinių ir gamybinių nuotekų, sąvartynų, taip pat deginimo ir gamybos procesų ir kt. ir gali plisti oru, per dirvą ir vandenį, ir šiose terpėse jos padaro didelę žalą⁽¹⁾.

3.4. Esama nemažai įsisenėjusių cheminės taršos problemų. Pavyzdžiui, polibromintų difenileteriai (PBDE) ir kiti antipirenai lengvai patenka į aplinką ir taip užteršia orą ir dulkes pasklisdami iš produktų, į kuriuos jie yra dedami, pvz., iš poliuretano putų. Nors daug kenksmingų PBDE medžiagų uždrausta naudoti, jos aplinkoje išlieka dėl savo patvarumo ir ankstesnio platus jų naudojimo.

3.5. Keisdami tokias pavojingas medžiagas, privalome užtikrinti, kad pakaitinių medžiagų poveikis būtų gerokai priimtinesnis. Pavyzdžiui, gaminant biodyzeliną iš palmių aliejaus, naikinami miškai, o tai gali labiau pakenkti aplinkai, nei iškastinio kuro naudojimas.

3.6. Be to, reguliavimo institucijos turi būti informuojamos apie bandymus vieną pavojingą cheminę medžiagą pakeisti cheminėmis medžiagomis, kurioms būdingos panašios pavojingos savybės, ir jų vengti. Pavyzdžiui, per- ir polifluoralkilintos cheminės medžiagos turėtų būti vertinamos kaip grupė, o ne atskirai. Iš naujų mokslinių tyrimų matyti, kad kai kurios ankstesnių per- ir polifluoralkilintų cheminių medžiagų alternatyvos gali būti ne ką saugesnės⁽²⁾.

⁽¹⁾ Joyce Msuya, Jungtinių Tautų aplinkos programos direktoriaus pavaduotoja.

⁽²⁾ *EU news alert*, Nr. 517, 2018 m. lapkričio 22 d.

3.7. EESRK susirūpinimą kelia tai, kad nukenksminimo veiksmy, kuriais siekiama sugražinti žmonių sveikatą ir atkurti aplinką, gali nepakakti, visų pirma kalbant apie būtiniausias chemines medžiagas, kurioms dar nėra alternatyvų be toksinių medžiagų arba dėl kurių reikia pradėti ilgalaikį kūrmo procesą, taip pat dėl tų laipsniškai atsiskomų cheminių medžiagų, kurios vis dar kelia didelį susirūpinimą nes jų dar aptinkama aplinkoje. Kadangi vis dar dedama daug pastangų nukenksminimo strategijoms priimti, EESRK tikisi, kad bus parengtas „nulinės taršos veiksmy planas“.

3.8. EESRK ragina nustatyti tinkamą privalomą ir nuoseklų produktų, kuriuose yra nanomedžiagų (žaislų, biocidų, drabužių, pesticidų, vaistų, dažų, vaiko priežiūros gaminių ir pan.), ženklitimą visoje tiekimo grandinėje, numatant vykdymo užtikrinimą.

3.9. EESRK taip pat kelia klausimą, ar keleto lygiagrečiai vykdomų veiksmy tvarkaraštis yra realistiškas ir įgyvendinamas, atsižvelgiant į pramonės poreikį palaipsniui prisitaikyti prie pertvarkos nesukeliant rimtų neigiamų socialinių ir ekonominių pasekmių. Be to, reikia stiprinti institucijų gebėjimus; tai labai svarbu siekiant sėkmingai įgyvendinti politiką, kurią planuojama atnaujinti.

3.10. Strategijoje liko neaptarti arba nepakankamai paaiškinti kai kurie aspektai, pvz., numatomas siūlomos cheminių medžiagų pertvarkos energijos balansas ir pertvarkos pasekmės darbuotojams bei didelėms ir mažoms ES įmonėms. Pagal Europos struktūrinius ir investicijų fondus turėtų būti skiriama finansinių išteklių veiksmingam strategijos įgyvendinimui užtikrinti.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Saugių ir tvarumo principus atitinkančių ES cheminių medžiagų inovacijos

4.1.1. Sutariama, kad perėjimas prie **saugiai ir tvariai sukurtų cheminių medžiagų** yra socialinė ir ekonominė būtinybė, siekiant palengvinti ES pramonės žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Tai bus sudėtingas uždavinys, o būtini moksliniai tyrimai gali būti labai brangūs, tačiau tai suteiks tam tikrų konkurencinių pranašumų. Tačiau gali būti prarastos tam tikros darbo vietos ir patirta ekonominių nuostolių, nes ne visos įmonės galės prisitaikyti ir ne visi darbuotojai galės persikvalifikuoti ir (arba) pakelti kvalifikaciją. Todėl, siekiant teisingos pertvarkos, labai svarbu taikyti finansines ir skatinamąsias priemones, ypatingą dėmesį skiriant darbuotojams, kad jie išsaugotų savo darbo vietas arba turėtų perspektyvią alternatyvą, remti investicijas ir novatoriškus verslo modelius.

4.1.2. Tačiau strategijoje nenurodomos priemonės, kuriomis būtų siekiama užtikrinti visapusišką darbuotojų prisitaikymą, pavyzdžiui, skatinti ir finansuoti perkvalifikavimą ir specializuotą mokymą, kad būtų išvengta darbo vietų praradimo. Susirūpinimą taip pat kelia tai, kokį poveikį strategijai turės geografinis pramonės sektorių paskirstymas. Reikėtų atsižvelgti į periferinėse vietovėse veikiančias pramonės įmones, taip pat į didelį sektoriuje dalyvaujančių MVĮ skaičių.

4.1.3. Suinteresuotiesiems subjektams susirūpinimą kelia būsima „**saugiai ir tvariai sukurtų cheminių medžiagų**“ koncepcija. Dėl šios priežasties jos apibrėžtis ir atitinkami įgūdžiai jų gamybai skatinti turėtų būti grindžiami visų suinteresuotųjų šalių parengtais kriterijais.

4.1.4. Cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo ir autorizacijos procesas yra sudėtingas, jam reikalingi specialūs įgūdžiai, o tai kartais kelia sunkumų MVĮ ir paprastai yra susiję su didelėmis administracinėmis ir atitikties užtikrinimo išlaidomis. Siekiant palengvinti REACH ir CLP reglamentuose reguliavimo ir registracijos tikslais nustatytų rizikos valdymo procesų įgyvendinimą, procesas turėtų būti supaprastintas arba galėtų būti skatinami mokymai ne specialistams.

4.1.5. Nauji ir švaresni pramonės procesai ir technologijos sumažins cheminių medžiagų gamybos ekologinį pėdsaką, pagerins jų parengimą rinkai ir padės siekti darnaus vystymosi tikslų bei laikytis visa apimančio Europos žaliojo kurso. Šį perėjimą padės užtikrinti vertinimo gairės ir dalijimasis geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su švaresnių pramoninių procesų ir technologijų kūrmo ir diegimu. Reikia taikyti geriausias turimas technologijas.

4.1.6. Komisija siekia kuo labiau sumažinti susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų naudojimą **perdirbtose medžiagose** ir šiuo tikslu pagal **Tvarių gaminių politikos iniciatyvą** nustato su chemine sudėtimi ir saugiu naudojimu susijusius reikalavimus ir informaciją. Naudojant perdirbamas medžiagas neturėtų būti pateisinamas didesnės koncentracijos pavojingų cheminių medžiagų (?) naudojimas. „Susirūpinimą keliančios medžiagos“ turi būti nustatytos, įvertintos ir suskirstytos kuo išsamiau, nedviprasmiškiau ir paprasčiau, kad pramonė galėtų prisitaikyti.

4.1.7. Šios priemonės padės didinti vartotojų ir gamintojų **pasitikėjimą** perdirbtais gaminiais. Trūksta tinkamos informacijos apie cheminę produktų, pagamintų iš perdirbtų medžiagų, sudėtį, o duomenų apsaugos apribojimai gali sukelti problemų šioje srityje.

4.1.8. Strategijoje skelbiama apie didesnes investicijas į inovatyvias technologijas. Tai puiki galimybė **skatinti mokslinius tyrimus pramoninių, ypač žemės ūkio atliekų naudojimo srityje**, kur didelis potencialas neišnaudojamas dėl nepakankamų investicijų.

Tačiau **teisiniai reikalavimai, kuriuos turi atitikti produktai, pagaminti naudojant žemės ūkio atliekas**, beveik neaptariami nei strategijoje „Nuo ūkio iki stalo“, nei tvarių cheminių medžiagų strategijoje. Pavyzdžiui, ypač didelį susirūpinimą kelia farmacijos produktų likučiai tręšimui skirtame apdorotame gyvulių mėšle, pakartotinis išvalytų nuotekų naudojimas pasėliams drėkinti ir farmacijos produktų bei pesticidų, herbicidų ir insekticidų likučiai optimizuotose maisto atliekose, nes šios biologiškai aktyvios medžiagos gali plisti per aplinką ir taip sukelti neigiamą poveikį ekosistemoms. Todėl jas reikėtų identifikuoti, įvertinti ir reguliuoti. Gyventojai taip pat gali nukentėti ne tik dėl poveikio, bet ir dėl vartojimo, nes šios medžiagos gali biologiškai kauptis ir jų biologinis poveikis gali sustiprėti maisto grandinėje.

4.1.9. Dėl susirūpinimą keliančiomis laikomų medžiagų suinteresuotosioms šalims kyla painiavos. Siekiant suprasti šios priemonės poveikį dabartiniams medžiagų ciklams, būtų naudinga paaiškinti, kokios rūšies reikalavimus planuojama nustatyti, taip pat pateikti įgyvendinimo tvarkaraštį.

4.1.10. Apskaičiuotas siūlomos cheminių medžiagų pertvarkos energijos balansas kelia susirūpinimą. Atsižvelgiant į tai, kad pagrindiniai būtini perėjimo prie žalių medžiagų ciklų procesai iš esmės yra endoterminiai (pvz., atskyrimas, perdirbimas, deaktyvavimas, cheminis virsmas), tikėtina, kad energijos paklausa didės. Be to, reikia sumažinti anglies dioksido išmetimo rodiklį, kuris atsiranda gaminant chemines medžiagas, nes tai paprastai yra procesas, kurio metu suvartojama daug energijos.

4.1.11. Šiuo atžvilgiu vandenilis turi didelį potencialą tiek kaip energijos šaltinis, tiek kaip cheminės redukcijos medžiaga tikslinguose procesuose (pvz., siekiant pakeisti anglį kaip reduktorių). Tačiau vandenilio elementai vis dar gaminami naudojant brangią ir aplinkos požiūriu daug sąnaudų reikalaujančią platiną. Būtina atlikti fundamentinius cheminių medžiagų tyrimus, kurie padėtų rasti platinos alternatyvų.

4.1.12. Komisija numato, kad cheminių medžiagų, naudojamų **svarbiausioms** visuomenės **reikmėms** ES, tiekimas bus atsparesnis ir **tvaresnis** dėl mažesnės ES priklausomybės ir geresnių strateginių išvalgų, susijusių su cheminėmis medžiagomis. Sveikatos priežiūros reikmėms naudojamų cheminių medžiagų atsparumo didinimas padės pasiekti didelės pažangos ES rinkoje ir sveikatos priežiūrai naudojamų cheminių medžiagų pramonėje. Mes turime žinoti, kaip šios priemonės turėtų būti taikomos kitoms būtiniams cheminėms medžiagoms.

4.1.13. Produktai, pagaminti iš žaliavų, importuotų iš ES nepriklausančių šalių, pavyzdžiui, retųjų žemių elementai, išgaunami vykdant rūdų kasybą, keliančią pavojų aplinkai ir sveikatai, tapo itin svarbūs kai kurioms šiuolaikinėms technologijoms, pradedant gynybos sistemomis, mobiliaisiais telefonais ir televizoriais, baigiant šviesos diodų lemputėmis ir vėjo jėgainėmis. Todėl kyla klausimas, kokios strategijos bus taikomos siekiant spręsti priklausomumo nuo kitų būtiniausių medžiagų, kurių gamybos procesai grindžiami iš ne ES šalių vykdomu tiekimu, problema.

(?) EESRK nuomonė dėl ES aplinkos teisės aktų įgyvendinimo oro kokybės, vandens ir atliekų tvarkymo srityse (OL C 110, 2019 3 22, p. 33).

4.1.14. EESRK taip pat domisi, kaip **saugiai ir tvariai sukurtų cheminių medžiagų** požiūris bus taikomas ne ES tiekėjams, kurie laikosi savo šalių chemines medžiagas reglamentuojančių taisyklių. Kadangi šių kriterijų ribinės vertės cheminių medžiagų gamybai dar nenustatytos, neaišku, ar šis principas ir vertinimo priemonės turėtų būti taikomos žaliavų šaltiniams, neatsižvelgiant į jų kilmę. Lieka neaišku, kaip siūlomos priemonės bus susietos ir suderintos su įvairia dabartine politika ne ES šalyse, kurios dalyvauja ES cheminių medžiagų vertės grandinėse.

4.1.15. Todėl EESRK siūlo peržiūrėti ES pramonės strategiją ir apsvarstyti cheminių medžiagų gamybos grąžinimo į ES šalis skatinimo klausimą. Tai ne tik sustiprins ES strateginį savarankiškumą, bet ir padės kurti naujas kokybiškas darbo vietas ir palengvins cheminių medžiagų strategijos įgyvendinimą.

4.2. Aplinkos ir sveikatos klausimams spręsti – griežtesnė ES teisinė sistema

4.2.1. EESRK palankiai vertina Komisijos siekį išplėsti bendrojo rizikos valdymo taikymo sritį. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad kai kurie produktai bus ribojami, būtina užtikrinti visų cheminių medžiagų bendrojo ir konkretaus rizikos vertinimo nuoseklumą, kad pramonė galėtų palaipsniui prisitaikyti.

4.2.2. EESRK taip pat palankiai vertina grupavimą siekiant spręsti PFAS reguliavimo klausimus ir pritaria, kad grupavimo strategijų pritaikymo mastą gali prirėkti praplėsti, siekiant padidinti teisės aktų veiksmingumą ir efektyvumą (*).

4.2.3. Strategija pasiūlys į CLP reglamentą įtraukti naujų pavojingumo klasių ir kriterijų, leisiančių visapusiškai atsižvelgti į cheminių medžiagų toksiškumą aplinkai, patvarumą, judrumą ir bioakumuliaciją. Svarbu, kad cheminių medžiagų neigiamo poveikio aplinkai vertinimas ir skirtingų pavojaus klasių priskyrimas cheminėms medžiagoms būtų atliekamas visapusiškai ir skaidriai. Klasifikavimo kriterijai turėtų būti išsamiai apibrėžti, kad būtų galima numatyti, kokie susirūpinimą keliantys klausimai gali kilti dėl kitų kuriamų produktų.

4.2.4. Įtraukiant endokrininę sistemą ardančias medžiagas, patvarias, judrias ir toksiškas chemines medžiagas ir labai patvarias ir labai judrias chemines medžiagas kaip labai didelį susirūpinimą keliančių medžiagų kategorijas reikia remtis išsamiu ir skaidriu vertinimu ir įvertinimu. Be to, būtinas didesnis REACH reglamente ir kituose Europos teisės aktuose (pvz., ES Vandens pagrindų direktyvoje) nurodytų labai didelį susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų suderinamumas.

4.2.5. Strategijoje daugiausia dėmesio skiriama endokrininę sistemą ardančioms medžiagoms ir per- ir polifluoralkilintoms cheminėms medžiagoms, tačiau pavojingosiomis medžiagomis įvardijami ir tam tikri pesticidai, biocidai, vaistai, sunkieji metalai, plastifikatoriai ir antipirenai. Vis dėlto apie kitas susirūpinimą keliančias chemines medžiagas, pvz., nanomedžiagas, iš esmės neužsimenama. Nors nanomedžiagos įtrauktos į REACH reglamentą, jų apibrėžtis dar nepersvarstyta, o jų reglamentavimas tebėra nepakankamas (pvz., neregamentuojamas nanomedžiagų išmetimas į aplinką, neribojamas jų pateikimas į rinką, skaidrumas, nesukurtas ES registras, kad būtų užtikrintas jų atsekamumas nuo gamybos iki vartotojų).

4.2.6. Atsižvelgdama į daugybėje dokumentų pateiktus įrodymus, susijusius su kai kurių cheminių medžiagų grupių rizika, ES turėtų ne tik apriboti, bet kartais net uždrausti jau nustatytą endokrininę sistemą ardančių medžiagų, pvz., bisfenolio, ir ftalatų, taip pat cheminių medžiagų, kurios maisto produktuose neturi jokios maistinės vertės, pvz., nanomedžiagų, naudojimą.

4.2.7. Priemonės, kuriomis skatinamas ir palengvinamas SVHC ir kitų pavojingų junginių pakeitimas, galėtų būti įgyvendinamos pasitelkiant finansinį mechanizmą (*bonus/malus*).

(*) EB Aplinkos be toksinių medžiagų strategijos tyrimas pagal 7-ąją aplinkosaugos veiksmų programą.

4.2.8. Tai, kad mišiniams skiriamas ypatingas dėmesys, yra svarbus žingsnis susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų rizikos vertinimo procese, ir EESRK palankiai vertina faktą, kad bus sprendžiami tiek su tyčia, tiek su netyčia susidaranciu mišinių naudojimu susiję klausimai. Tačiau dėl vis dar trūkstamų žinių apie mišinių toksiškumą ir poveikį bei dėl didelio naudojamų cheminių medžiagų skaičiaus siūloma sistemingai naudoti mišinių vertinimo koeficientą (MAF) atskiroms cheminėms medžiagoms, kad būtų galima spręsti netyčia susidaranciu mišinių problemą. Mišinių vertinimo koeficiento patikimumas atliekant cheminės rizikos vertinimą kelia susirūpinimą, nes tai nėra konkrečiam scenarijui tinkamas veiksnys. Todėl EESRK tvirtai pritaria ataskaitoje (SWD(2020) 250⁽⁵⁾) išdėstytiems mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros prioritetams ir rekomendacijoms, kad būtų galima veiksmingai įvertinti ir valdyti cheminius mišinius.

4.3. Teisės aktų sistemos paprastinimas ir konsolidavimas

4.3.1. EESRK pritaria, kad siekiant veiksmingai įvertinti cheminių medžiagų saugą reikia atsižvelgti į požiūrį „viena medžiaga – vienas vertinimas“.

4.3.2. Tai supaprastins ir paspartins patvirtinimo procesą, kuris bus naudingas gamintojams ir sudarys palankesnes sąlygas alternatyvių cheminių medžiagų be toksinų moksliniams tyrimams bei kūrimui. Vis dėlto reikėtų atsižvelgti į įvairių tos pačios cheminės medžiagos poveikį skirtingomis aplinkybėmis, taip pat į poveikį ją naudojant mišiniuose.

4.3.3. Apytiksliai 30 proc. perspėjimų dėl pavojingų gaminių rinkoje yra susiję su cheminių medžiagų keliamą rizika ir tik trečdalis cheminių medžiagų registracijos dokumentų, kuriuos pagal REACH reglamentą įregistravo pramonės įmonės, atitinka visus informacijai keliamus reikalavimus.

4.3.4. Visiškas reikalavimų nesilaikymo netoleravimas ir siūlomi veiksmai siekiant sustiprinti chemines medžiagas reglamentuojančių teisės aktų įgyvendinimą ir užtikrinti jų vykdymą vertintini palankiai. Ypač rekomenduojama tinkamai įgyvendinti principą „nėra duomenų – nėra rinkos“, užuot leidus teikti rinkai nereguliuojamus produktus ir chemines medžiagas.

4.3.5. Be to, duomenis apie rinkoje patvirtintas chemines medžiagas turėtų reguliariai atnaujinti tie patys registruotojai, kadangi tam tikrais aspektais REACH nepakanka. Remiantis Cheminių medžiagų vertinimo ataskaita⁽⁶⁾, 64 proc. (126 iš 196) vertinamų medžiagų atveju trūko informacijos, įrodančios Europoje parduodamų cheminių medžiagų saugą.

4.3.6. Beveik 90 proc. produktų, kurie laikomi pavojingais, importuojami iš ES nepriklausančių šalių. Prognozuojama, kad pasaulinė cheminių medžiagų gamyba augs toliau. Tikėtina, kad ES ir EBPO šalys daugiau dėmesio skirs technologiskai pažangių cheminių produktų, pvz., specializuotų, su gamtos mokslais susijusių cheminių medžiagų, kūrimui ir gamybai. Tikėtina, kad Afrikoje, Artimuosiuose Rytuose ir Azijoje bus pagaminamas didelis kiekis plataus vartojimo pobūdžio cheminių medžiagų. Dėl to ES patirs didžiulių problemų, susijusių su sienų kontrole ir ekonomikos konkurencingumu. Reikės imtis priemonių, kad laisvosios prekybos susitarimuose ES įmonėms būtų užtikrintos vienodos sąlygos.

4.3.7. EESRK palankiai vertina priemones, kuriomis stiprinama ES sienų kontrolė ir bendradarbiavimas su tiesioginio pardavimo internetu platformomis.

4.4. Išsami žinių apie chemines medžiagas bazė

4.4.1. Kadangi ES **trūksta išsamios informacijos apie visas chemines medžiagas bazės**, pasiūlymai imtis veiksmų, siekiant pagerinti duomenų apie chemines medžiagas prieinamumą yra sveikintini, jeigu jie yra veiksmingi.

4.4.2. Žvelgiant iš pramonės perspektyvų dėl abejotinos patentų sistemos tampa neįmanoma atsižvelgti į visus patentuotų rinkai pateikiamų produktų aspektus.

⁽⁵⁾ Komisijos pažangos ataskaita apie įvairių cheminių medžiagų (cheminių mišinių) bendro poveikio ir susijusios rizikos vertinimą ir valdymą.

⁽⁶⁾ Europos aplinkos biuras <https://eeb.org/chemical-evaluation-report-achievements-challenges-and-recommendations-after-a-decade-of-reach/>.

4.4.3. Moksliniu požiūriu ribotas nemokamas atvirasis mokslas trukdo laisvai keistis žiniomis ir derinti pastangas bei investicijas. Dėl mokslinių duomenų apsaugos taisyklių, pramoninės nuosavybės teisių, kurios nėra pakankamai pagrįstos, atsiranda apribojimai, trukdantys susipažinti su visais atitinkamais duomenimis apie chemines medžiagas, taigi ir inovacijomis.

4.4.4. Konfliktai dėl prieigos prie duomenų turėtų būti sprendžiami taikant priemones, kuriomis būtų išplėstas prieinamų duomenų apie medžiagas kiekis ir pagerinta jų kokybė. Pavyzdžiui, galėtų būti sukurtas mechanizmas, kurį taikant pramonės įmonės, importuojančios ir gaminančios nanomedžiagas, finansuotų nepriklausomus mokslinius tyrimus apie nanomedžiagų riziką tais atvejais, kai trūksta mokslinių žinių.

4.4.5. Komisija siekia **toliau skatinti mokslinius tyrimus ir (biologinę) stebėseną**, kad būtų geriau išsiaiškinta su cheminėmis medžiagomis susijusi rizika ir jai užkertamas kelias, taip pat kad būtų *skatinamos cheminės rizikos vertinimo ir norminio mokslo inovacijos*.

4.4.6. Tam, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos inovacijoms atliekant mokslinius tyrimus, taip pat reikėtų, kad dalyvautų darbuotojai ir būtų skirta finansinė parama siekiant optimizuoti geriausią patirtį perduodant pramonines ir mokslines žinias, taip užtikrinant laisvą ir lengvą prieigą prie patikimų duomenų bazių. Be to, ES cheminių medžiagų pramonės įmonės turėtų leisti inovacijomis naudotis kiekvienam susijusiam subjektui.

4.4.7. Inovacijų skatinimo **saugaus testavimo** ir cheminės rizikos vertinimo srityje priemonės, kuriomis sumažinamas bandymų su gyvūnais skaičius, vertintinos palankiai, ypač atsižvelgiant į mokslinių tyrimų pažangą ir pažangiausius sukurtus metodus (pvz., *in vitro* bandymus), dėl kurių pagerės cheminių pavojų rizikos vertinimų kokybė, veiksmingumas ir sutrumpės tokių vertinimų atlikimo laikas.

4.4.8. Tai yra labai svarbu siekiant užtikrinti skaidresnį sprendimų priėmimą. Nemažai svarbių klausimų aptariama uždaruose posėdžiuose, todėl ES piliečiams neaišku, kokių veiksmų ES ėmėsi siekdama riboti poveikį, kurį jiems kelia pavojingos cheminės medžiagos. Be to, turi būti prieinami pirminiai duomenys, kuriais remiantis atliekami vertinimai ir priimami sprendimai (ECHA ir EFSA) ⁽⁷⁾. Reikia užtikrinti didesnę valstybių narių sprendimų ir pozicijų skaidrumą dėl rinkoje esančių cheminių medžiagų.

4.5. Patikimo cheminių medžiagų valdymo pavyzdys pasaulyje

4.5.1. Atsižvelgdamas į poveikį pasaulio mastu, EESRK džiaugiasi, kad Komisija ne tik imasi veiksmų **saugiams ir tvariems standartams skatinti už ES ribų**, bet ir įsipareigojo užtikrinti, kad **ES uždraustos pavojingos cheminės medžiagos nebūtų gaminamos eksportui**. Tačiau vis dar neaišku, kaip pasaulio mastu bus taikomi likę teisės aktai, kurie turi būti parengti ir suderinti. Draudimas eksportuoti produktus gali turėti įtakos kitų šalių, kurioms netaikomi cheminių medžiagų strategijos tikslai, pramonei. Neaišku, kaip bus valdomas poveikis ne ES pramonės šakoms, buvusioms tam tikro produkto gamintojoms ir eksportuotojoms.

4.6. Perteklinis cheminių medžiagų naudojimas sveikatos priežiūros sektoriuje

Reikėtų atlikti daug daugiau mokslinių tyrimų rengiant ligų prevencijos politiką, ypatingą dėmesį skiriant imuninei sistemai. Būtina siekti teigiamo požiūrio į sveiką gyvenimo būdą, sudarant sąlygas žmonėms, kai tinkama, naudoti mažiau cheminių gydymo būdų. Visi cheminiai gydymo būdai turėtų būti skirti tiems asmenims, kuriems tokį gydymą taikyti būtina, stengiantis išvengti perteklinio naudojimo.

4.7. Cheminės medžiagos žemės ūkyje

4.7.1. Žemės ūkyje naudojamų pesticidų kiekį neigiamą poveikį aplinkai reikia sumažinti ir tai reikia padaryti nepakenkiant maisto produktų kokybei ir nekeliant pavojaus aprūpinimui maistu Europos Sąjungoje.

4.7.2. Dabartinė Europos mokslinių tyrimų sąjunga, kuriai pavesta ieškoti ir išbandyti žemės ūkyje naudojamų sintetinių cheminių medžiagų organines alternatyvas, turi būti tinkamai finansuojama. Investicijos turėtų būti orientuotos į biologinius organinius pesticidus. Taip pat reikėtų padidinti finansinę paramą, siekiant skatinti mokslinius tyrimus ir inovacijas, susijusias su gamtiniais augalų augimo veiksniais ir augalų apsaugos priemonėmis. Pavyzdžiui, tam tikrų natūralių junginių, kuriuos metabolizavo rizobakterijos, biologinis aktyvumas gali būti naudojamas kaip augalų apsaugos nuo išorės patogenų priemonė.

⁽⁷⁾ Akronimai: ECHA – Europos cheminių medžiagų agentūra, EFSA – Europos maisto saugos tarnyba.

4.7.3. Cheminės trąšos turėtų būti naudojamos daug tikslingiau taip sumažinant jų naudojimą. Reikalingi papildomi moksliniai tyrimai, kurie padėtų sukurti alternatyvas, kad būtų užtikrinta tolesnė tinkama maisto gamyba ir kad ūkininkai gautų pakankamai pajamų.

4.7.4. Siekiant įvertinti, ar biotechnologijų ir genetinės inžinerijos naudojimas galėtų padėti sukurti cheminių trąšų ir pesticidų alternatyvas, reikia atlikti tolesnius poveikio sveikatai ir aplinkai vertinimus.

4.7.5. Jei nebus pateikta jokių kitų perspektyvių alternatyvų, dėl gerokai sumažėjusio pesticidų naudojimo padidės gamybos sąnaudos ir (arba) sumažės derlius. Todėl reikia išnagrinėti klausimus, susijusius su gamintojams ir vartotojams tenkančia ekonomine našta ir su maisto importu iš ES nepriklausančių šalių.

4.7.6. Naujoji 2030 m. ES biologinės įvairovės strategija yra ypač plataus užmojo, nes pagal ją numatoma ne mažiau kaip 30 proc. Europos žemės paversti aktyviai valdomų ir saugomų teritorijų tinklu. Ši strategija turėtų tapti svarbiu indėliu į biologinę įvairovę, atkuriant gamtą ir ja turėtų būti remiamas tvarios cheminių medžiagų strategijos įgyvendinimas žemės ūkio sektoriuje.

4.7.7. Šiuo atžvilgiu ypatingų pastangų reikėtų imtis siekiant geriau apsaugoti biologinę įvairovę, visų pirma tai pasakytina apie apdulkintojų apsaugą nuo pesticidų. Pavyzdžiui, EFSA gairių dokumente dėl augalų apsaugos produktų bitėms keliamos rizikos vertinimo yra didelių spragų. Jame turi būti pateikti duomenys apie lėtinį toksiškumą, pesticidų poveikį lervoms ir duomenys apie ūmų toksiškumą bitėms ir kitiems apdulkintojams.

4.7.8. Tam, kad cheminių medžiagų strategija būtų sėkminga, privalome sulaukti didelės plačiosios visuomenės paramos ir imtis tikrų kultūrinių pokyčių, susijusių su mūsų požiūriu į cheminių medžiagų naudojimą, klimato kaitą ir aplinkos taršą.

Briuselis, 2021 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Christa SCHWENG*
